

Sygn. akt I ACa 2414/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 marca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marzanna Góral

Sędziowie: SA Robert Obrębski (spr.)

SO(del.) Jan Wawrowski

Protokolant: Sylwia Andrasik

po rozpoznaniu w dniu 10 marca 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) W.

przeciwko M. B., J. B., P. B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie

z dnia 2 września 2015 r., sygn. akt I C 406/12

oddala apelację.

Robert Obrębski Marzanna Góral Jan Wawrowski

Sygn. akt IA Ca 2414/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 22 lipca 2008 r. (...) W. wniosło o zasądzenie na swoją rzecz od R. B. kwoty 276966,08 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z nieruchomości przy ul. (...) w W. o powierzchni 3017 m², przeznaczonej do prowadzenia przez pozwanego działalności gospodarczej oraz zamieszkania, za okres od marca 2003 r. do kwietnia 2008 r., czyli po ustaniu i nieprzedłużeniu umowy jej dzierżawy w związku z dalszym korzystaniem przez pozwanego z działki stanowiącej własność strony powodowej, która kilkakrotnie wzywała pozwanego do jej wydania. Pismem z 22 listopada 2011 r., powództwo zostało rozszerzone o kwotę 108435,89 zł za dalszy okres korzystania z nieruchomości przez pozwanego od kwietnia 2008 r. do kwietnia 2010 r.

W dniu 11 kwietnia 2010 r. pozwany zmarł. Zawieszony z związku z tym postępowania zostało podjęte z udziałem następców prawnych pozwanego, czyli żony J. B., córki M. B. oraz syna P. B., którzy wnieśli o oddalenie powództwa. Powołali się na ograniczenie odpowiedzialności za długi spadkowe do czynnego stanu masy spadkowej w związku z przyjęciem spadku po zadłużonym spadkodawcy z dobrodziejstwem inwentarza. Wzajemną wierzytelność spadkodawcy, wynikającej z korzystnego dla R. B. wyroku wydanego w innej sprawie oraz ze zwłoki strony powodowej

w zakresie realizacji faktur wystawionym przez zmarłego, przedstawiali też do potrącenia. Zarzut ten został jednak wycofany na rozprawie w dniu 7 stycznia 2015 r.

Wyrokiem z 2 września 2015 r. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej kwotę 140699 zł wraz z odsetkami od sześciu częściowych pozycji składających się na podaną należność główną od podanych dat, w których pozwany miał zapłacić należności objęte wezwaniami do uregulowania zobowiązania za bezumowne korzystanie z działki wskazanej w pozwie, z ograniczeniem jednak odpowiedzialności pozwanych do kwoty 11865,85 zł, odpowiadającej wartości czynnej masy spadkowej po zmarłym. W pozostałym zakresie powództwo zostało oddalone. Pozwani nie zostali ponadto obciążeni kosztami procesu. Sąd Okręgowy nakazał natomiast, aby powód uiścił na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa – Prawa kwotę 192,67 zł tytułem części nieuiszczonym kosztów sądowych.

Na podstawie zebranych dowodów, w tym dokumentów złożonych przez strony oraz opinii biegłego sądowego, która została dopuszczona na okoliczność wysokości należnego stronie powodowej wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania przez R. B. z działki wskazanej w pozwie przez okres, którego dotyczyło roszczenie dochodzone na podstawie art. 224 § 2 w zw. z art. 225 k.c., Sąd Okręgowy ustalił, że do końca marca 2003 r., R. B. z tej nieruchomości korzystał na podstawie umowy dzierżawy, która nie została przez stronę powodową przedłużona po upływie okresu, a która została zawarta, a mimo to poprzednik prawny pozwanych nadal z tej nieruchomości korzystał na potrzeby prowadzenia działalności w branży remontowo – budowlanej, w tym świadczenia usług na rzecz strony powodowej. Powstające w tym zakresie duże trudności finansowe powodowały jednak, że dzierżawca nie płacił czynszu, lecz wystąpił w osobnej sprawie o stwierdzenie nabycia własności spornej działki przez zasiedzenie. Postanowieniem Sądu Rejonowego dla M. St. w W., wniosek ten został jednak prawomocnie oddalony. Sąd Okręgowy ustalił, że do kwietnia 2010 r. R. B. był kilkakrotnie wzywany do zapłaty wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania ze spornej działki. Nie regulował jednak tych zobowiązań w terminach wyznaczonych przez stronę powodową, od których zostały zasądzone częściowe kwoty uwzględnionej w tej sprawie należności głównej, której wysokość Sąd Okręgowy ustalił, w oparciu o opinię biegłego sądowego, na kwotę 140699 zł za okres od marca 2003 r. do kwietnia 2010 r. Pominięta została natomiast waloryzacja tej kwoty, dokonana przez biegłego w wyniku uwzględnienia wniosku strony powodowej, na kwotę 174719 zł. Sąd Okręgowy uznał bowiem, że należność dochodzona z oparciu o art. 224 § 2 w zw. z art. 225 i art. 230 k.c. nie może podlegać waloryzacji.

Sąd Okręgowy ustalił ponadto, że strona powodowa wystąpiła z pozwem o wydanie spornej nieruchomości i że została ona zwrócona przez pozwanych w dniu 25 listopada 2010 r., w związku z czym postępowanie dotyczące wydania spornej działki zostało umorzone. Na podstawie postanowienia spadkowego Sądu Rejonowego dla M. St. w W.–Pragi z 25 października 2010 r., I Ns 1416/07, jak ustalił Sąd Okręgowy, zostało stwierdzone, że w częściach równych pozwani nabyli spadek po zmarłym R. B. z dobrodziejstwem inwentarza, tj. z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanych do czynnej masy spadkowej ujawnionej w spisie inwentarza, który został sporządzony w treści protokołu z dnia 24 września 2013 r., wykonanym przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym (...) w W. w sprawie I KMN 8/12 zgodnie z postanowieniem tegoż Sądu z 16 sierpnia 2011 r., I Ns 893/10. Na tej podstawie Sąd Okręgowy ustalił, że czynną masę spadkową po R. B. stanowił samochód osobowy N. (...), dwa samochody ciężarowe oraz stado gołębi i świadczenia emerytalne, o łącznej wartości 11895,85 zł, jak też że łącznie niespłacone przez zmarłego długi spadkowe wynosiły 104975,58 zł. Sąd Okręgowy ustalił więc, że pasywa spadkowe przenosiły aktywa o kwotę 93609,73 zł.

Oceniając znaczenie prawne tych okoliczności, Sąd Okręgowy uznał za uzasadnione żądanie pozwu w zakresie dotyczącym ustalonej przez biegłego, z pominięciem waloryzacji, wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez R. B., w okresie od marca 2003 r. do kwietnia 2010 r., z działki należącej do strony powodowej, czyli co do kwoty należności głównej w wysokości 140699 zł oraz w części dotyczącej odsetek, od częściowych kwot, które składały się na podaną należność, od sześciu dat, w których zmarły miał uregulować należności z art. 224 § 2 w zw. z art. 225 k.c. po tym, jak był przez powoda wzywany do uregulowania uzasadnionej wysokości tych zaległości. W pozostałej części wynagrodzenia dochodzonego przez stronę pozwaną w oparciu o podane przepisy i art. 230 k.c., czyli

w niepotwierdzonej przez biegłego jego części, powództwo zostało oddalone jako bezzasadne. Sąd Okręgowy uznał też, że zarzut potrącenia, który został ostatecznie wycofany podczas rozprawy, nie został wykazany przez pozwaną M. B..

Uwzględniając natomiast ograniczenie odpowiedzialności pozwanych z art. 1031 § 2 k.c., wynikające z przyjęcia przez pozwanych spadku po zmarłym z dobrodziejstwem inwentarza, na podstawie art. 1034 § 1 k.c. Sąd Okręgowy zastrzegł w wyroku ograniczenie odpowiedzialności pozwanych do ustalonej w tej sprawie wartości czynnej masy spadkowej po R. B., która w spisie inwentarza została określona na łączną kwotę 11865,85 zł. Do tej kwoty zostało więc zastrzeżone ograniczenie odpowiedzialności pozwanych z tytułu wynagrodzenia należnego powodowi. O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 i 102 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wnieśli wszyscy pozwani, którzy byli w tym zakresie reprezentowani przez M. B.. Zaskarżając ten wyrok w zakresie zastrzeżenia kwotowego ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe po zmarłym R. B., nie obejmując natomiast jej zakresem zasądzonego wynagrodzenia i odsetek, pozwani w opisowy sposób podnieśli okoliczności związane z spłaceniem dziewięciu pozycji, które uznali za długi spadkowe po zmarłym, których łączną wartość obliczyli na 17199,92 zł. Na tej podstawie domagali się zmiany albo uchylenia zaskarżonego wyroku w punkcie pierwszym poprzez obniżenie podanej przez Sąd Okręgowy kwoty 11865,85 zł o zapłacone na dzień orzekania długi spadkowe, wymagalne na datę śmierci R. B..

Strona powodowa nie zajęła stanowiska w zakresie apelacji pozwanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie. Ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy na podstawie dokumentów, w tym urzędowych, w pełni były prawidłowe. Nie zostały ponadto zakwestionowane w apelacji, również w części dotyczącej ustalonej czynnej wartości spadku, który pozostawił po sobie zmarły R. B.. Poprawnie zostało więc ustalone przez Sąd Okręgowy, na podstawie protokołu stanowiącego spis inwentarza, sporządzonego przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy – Pragi Północ w Warszawie z dnia 24 września 2013 r. w wykonaniu postanowienia tego Sądu z dnia 16 sierpnia 2011 r., wydanego w sprawie I Ns 893/10, że wartość czynnych składników majątku wynosiła 11865,85 zł. Obejmowała bowiem wartość dwóch samochodów dostawczych, jednego osobowego, stada gołębi i nieodebranego świadczenia emerytalnego. Skarżący nie kwestionowali tego protokołu, ani też dokonanych na jego podstawie ustaleń faktycznych, nie tylko w zakresie składu majątku czynnego po zmarłym, lecz również w części dotyczącej wartości tych praw majątkowych. Ustalenia Sądu Okręgowego zostały więc w całości uznane przez Sąd Apelacyjny na potrzeby rozstrzygnięcia o zasadności apelacji, która nie zasługiwała na uwzględnienie. Wynikający z niej, mimo że niewskazany ze strony skarżących, zarzut niedokonania przez Sąd Okręgowy ustaleń w zakresie spłacenia przez pozwanych wskazanych w apelacji długów spadkowych, czyli również naruszenia art. 1031 § 2 k.c., nie zasługiwał na uwzględnienie. Oparcie apelacji na podniesionych w niej okolicznościach świadczy natomiast o braku po stronie skarżących zrozumienia dla istoty i zakresu ograniczenia, które z tego przepisu wynika i powinno zostać odzwierciedlone w wyroku zasądzającym od następców prawnych należność, która obciążała zmarłego dłużnika.

Przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza, jak wynika z art. 1031 § 2 k.c., wywołuje skutek prawny polegający na ograniczeniu odpowiedzialności spadkobierców zmarłego dłużnika tylko do czynnej wartości masy spadkowej ustalonej w sporządzonym spisie inwentarza. Wartość składników, które były aktywami w majątku zmarłego, wyznacza kwotową granicę odpowiedzialności z tytułu dziedziczenia. Na określenie podanej granicy nie ma żadnego wpływu ani wielkość zobowiązań, które nie zostały spłacone przez spadkodawcę za życia, ani tym samym poziom, do którego zostały one zaspokojone po jego śmierci. W wypadku dokonania przez spadkobierców spłaty wszystkich, niektórych tylko długów spadkowych albo ich części, brak byłoby podstawy do uwzględnienia powództwa o zaspokojone należności powoda w całości albo odpowiedniej jej części. W takim wypadku powództwo podlegałoby oddaleniu w proporcjonalnej części albo nawet w całości ze względu na jego bezzasadność w zakresie samej wierzytelności, nie zaś w odniesieniu od granicy odpowiedzialności następców prawnych zmarłego dłużnika. Pozwani nie twierdzili jednak, nawet w apelacji, aby po śmierci dłużnika albo nawet po wydaniu zaskarżonego wyroku zapłacili

na rzecz powódki choćby część zasądzonej należności głównej. Przeciwnie, z wykazu zawartego w apelacji, który tylko częściowo obejmował pozycje będące istotnie długami spadkowymi, zawierał bowiem również inne należności, które stanowiły zobowiązania pozwanych związane ze śmiercią R. B., nie wynika, aby zaspokojona została choćby część wynagrodzenia, które zostało w tej sprawie zasądzone przez Sąd Okręgowy z tytułu bezumownego korzystania przez zmarłego ze spornej działki w okresie od marca 2003 do kwietnia 2010 r. Co więcej, w apelacji zostało jednoznacznie podane, że jej zakres nie obejmuje zasądzonej należności głównej na podstawie art. 224 § 2 w zw. z art. 225 i art. 230 k.p.c. z odsetkami.

Powołanie przez pozwanych okoliczności spłacenia niektórych długów spadkowych, nie mogło wpływać na określenie granicy odpowiedzialności tych osób za zobowiązania R. B.. Podstawę jej kwotowego określenia stanowiła bowiem wartość aktywów, które pozostawił w swoim majątku zmarły w dacie zgonu, nie zaś wysokość długów spadkowych. Tym bardziej żadnego znaczenia nie mogło mieć w tym zakresie ustalenie, jaka część tych zobowiązań została spłacona przez pozwanych po śmierci dłużnika. Przyjęcie, że ustalona przez Sąd Okręgowy kwota podlega zmniejszeniu o wartość dokonanych przez pozwanych spłat, musiałaby się wiązać z rażącym naruszeniem art. 1031 § 2 k.c. Mogłoby bowiem doprowadzić do pełnego wyłączenia odpowiedzialności za długi spadkowe spadkodawcy, który pozostawił aktywa w swoim majątku. Na gruncie prawa spadkowego nie zostało jednak przyjęte, że spłacenie długów do kwoty zastrzeżonego ograniczenia, ustalonej na podstawie czynnej wartości spadku, uzasadniać powinno ustalenie, że spadkobiercy zmarłego, który przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza, nie ponoszą żadnej odpowiedzialności w stosunku do niespłaconego wierzyciela. Uwzględnienie powództwa w zakresie zasądzenia należności głównej wraz z odsetkami pozbawione byłoby znaczenia, a nawet byłoby bezprzedmiotowe. Okoliczność wyczerpania kwotowej granicy odpowiedzialności następców prawnych zmarłego dłużnika powinna być więc wykazywana w ewentualnym powództwie o pozbawienie wyroku zasądzonego niezaspokojoną należnością główną wykonalności, nie zaś w sprawie o zasądzenie wierzytelności głównej wraz z odsetkami. Apelacja pozwanych nie zasługiwała więc na uwzględnienie.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów i art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

Robert Obrębski Marzanna Góral Jan Wawrowski